

Fábíán Pál nyolcvanéves

Mennyi nyolcvan esztendő? Vajon sok vagy kevés? Történelmi mércével mérve bizony alig valami, de az egyén életében rendkívül hosszú út. Az bizonyos, hogy az embernek csak egy nyolcvan esztendeje van, és elsősorban tőle függ, hogy hogyan használja fel. Fábíán Pali Bátyánk jól gazdálkodott az idővel. Az ő nemzedéke természetesnek tartotta, hogy szükség van rá a fedélzeten. Úgy megszokta, hogy ez a készülségi állapot vált az életelemévé. Mint ahogy Ünnepeztünknek is – akinek pályája igen színes, küzdelmes és egyre emelkedő volt.

Hazánk egyik legszebb táján, a kedves hangulatú, szelíd és változatos, történelmi emlékekben gazdag nyugat-dunántúli dombvidék „fővárosá”-ban, Szombathelyen született 1922. december 21-én. Ott végezte alap- és középfokú tanulmányait, és ott is érettségizett a Faludi Ferenc Gimnáziumban. Középiskolai

tanulmányainak befejezése után a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen tanult tovább magyar–olasz szakon, az Eötvös-kollégium tagjaként (1941–46). Az egyetemen Pais Dezső tanítványa volt. Nem véletlen hát, hogy maga is a magyar nyelvtudomány, elsősorban a mai magyar nyelv és részdiszciplínáinak a tudós kutatójává, művelőjévé, az úgynevezett budapesti nyelvésziskola képviselőjévé vált.

Egyetemi tanulmányainak a végeztével pécsi gimnáziumi tanár (1947–49) lett, majd a budapesti Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskola magyar nyelvészeti tanszékének a vezetésével bízták meg (1950–55). Huszonnyolc éves ekkor – tele életszeretettel, munkabírással. Sokat vállalt és sokat cselekszik: a főiskola minden tagozatán tanít, magyar nyelvi jegyzeteket, nyelvhelyességi, szókészlet-tani, helyesírási és tudománytörténeti cikkeket ír, szervezi, irányítja a tanszékot, sőt az Akadémia I. osztályának a szaktitkára.

A pedagógiai főiskola megszűnése után (1955) az ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszékére nevezik ki, ahol már jóval nagyobb lehetőségei vannak a szaktudomány művelésére és szervezőképességének a kibontakoztatására. Azóta is itt dolgozik, először adjunktusként, majd docensként (1964), később egyetemi tanárként (1979). Egy ideig a Mai Magyar Nyelvi Tanszék vezetője volt (1984–89), ma nyugdíjas professzorként (1990–) dolgozik.

Az egyetemen elsősorban leíró nyelvtannal, szókészlet-tannal, jelentéstannal, stilisztikával, helyesírással és nyelvműveléssel foglalkozott és foglalkozik. Igen sokat publikál: jegyzeteket, tankönyvi fejezeteket, tanulmányokat, cikkeket ír és szerkeszt, mindemellett a nyelvészeti tanszékcsoporthoz titkára, a tudományos diákkör tanácsadója is volt. Szakmai eredményeinek elismeréseképpen 1963-ban elnyerte a kandidátusi, 1989-ben pedig az akadémiai doktori címet.

Sokat tett a nyelvtanítás továbbfejlesztése érdekében is annak a kutatócsoportnak az irányítójaként, amely az *Általános iskolai és a középiskolai anyanyelvi nevelés korszerűsítése* című témát gondozta (az ún. 6-os főirány keretében). Időközben vendégtanár volt a Padovai Állami Egyetemen (1964–69) és föelőadó (másodállásban) a Művelődési Minisztériumban. Kivette részét a tudományos közéleti tevékenységből is: előbb titkára, majd társelnöke az MTA Helyesírási Bizottságának, társelnöke, majd elnöke az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának, elnöke a Magyar Nyelvtudományi Társaság magyar nyelvi szakosztályának és a Magyar Nyelvőr szerkesztőbizottságának, tagja az Édes Anyanyelvünk szerkesztőségének, valamint a TIT magyar nyelvi szakosztálya vezetőségének.

Megírja Az akadémiai helyesírás előzményei (1967) című alapvető munkáját, szerkesztője A magyar helyesírás szabályainak (1954, 1984), társszerkesztője a Helyesírási tanácsadó szótárnak (1961), a Helyesírási és tipográfiai tanácsadónak (1972), a Helyesírási kéziszótárnak (1988), a Magyar helyesírási szótárnak (1999) és több szaknyelv helyesírási szabályzatának, mint például az Orvosi helyesírási szótárnak (1992), nem utolsósorban pedig a több kiadásban is megjelent Helyesírásunk (1978) című iskolai szabályzatnak és szójegyzéknek.

Mivel helyesírási rendszerünk elevenen él a nyelvhasználók tudatában, a szerkesztőnek tartózkodnia kellett a vitatható reformoktól. Ettől függetlenül: a szabályok megfogalmazásában a nyelvészet és más szaktudományok mai állásának

megfelelő szemléletet igyekezett érvényesíteni munkatársaival, a szabályzat gondozóival – közérthetőségre és világosságra törekedve.

Fábián Pálnak szoros szakmai tevékenységéhez tartozik a nyelvművelés is. Azt vallja, hogy az élő nyelvművelésnek szüksége van a múlt tanulságainak a figyelembevételére, mégpedig azért, hogy a jelenben sikeres lehessen. A korábbi, gyakran öncélú nyelvtisztítás helyett – Lőrincze Lajossal együtt – maga is a „pozitív nyelvművelés” híve. *Nyelvművelésünk évszázadai* (1984) című könyvében a nagyközönség számára összefoglalja mindazt, amit a nyelvművelés történetéről – a kezdetektől egészen napjainkig – tudni érdemes.

A *Nyelvművelésünk főbb kérdései* (1953) című tanulmánykötetben ő írja meg az idegen szavakról szóló fejezetet, melynek a tanulságai mindmáig érvényesek.

A magyar stilisztika vázлата (1958) című kézikönyvben szerzője *A hangtan stilisztikája*, valamint *A szóhangulat kérdései* című részeknek. (A stilisztika egyébként is közel áll hozzá, kedvenc vizsgálódási területei közé tartozik.) A korábbi egyetemi nyelvtanban szerzője *A szókészlet* című fejezetnek (1968). Hasznos, kontrasztív szempontokat érvényesítő magyar nyelvkönyvet jelentet meg olaszok számára *Manuale della lingua ungherese* (1971) címmel – hogy csak néhány fontosabb művét említsük.

Végezetül szóljunk Fábián Pálról, az emberről és a tanárról. Jómagam huszonöt éve ismerem, tizenöt évig szobatársa és öt esztendeig beosztottja voltam az ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszékén. Az Országos Pedagógiai Intézetben találkoztunk először. Az akkor készülő anyanyelvi tantervek és tankönyvek véglegesítéséhez bölcs és hasznos tanácsokat adott; higgadt, kiegyensúlyozott véleményére mindig is számíthattunk. Kedves, barátságos, jószándékú, segítőkész, szemléletében reális és állásfoglalásaiban tárgyilagos embernek ismertem meg. Emlékezetesek maradnak számomra közös beszélgetéseink egyéni és családi örömeiről, gondokról, az egyetemi életről, szakmai, módszertani, társadalmi és politikai kérdésekről.

Tanszékvezetőként első volt az egyenlők között, követelményeiben tartalmi és nem formális, adminisztratív szempontok vezérelték. Gyűlölte a pontatlanságot, a hányavetiséget és a becstelenséget. Szakmailag igen jól felkészült, világlátott, több nyelvet ismerő, a haza, a nép, a magyar nyelv és a nemzeti műveltség iránt elkötelezett tanáregyéniség. Ezért is tisztelik olyannyira tanítványai, és hosszú évek távolából is „megköszönik neki a megköszönhetetlent...” Hallgatóival személyre szólóan, bátorítóan foglalkozik, nem félnek kérdezni tőle, vitatkozni vele, óráin szabadnak érzik magukat – ahogy ezt hetvenedik születésnapján egyik régi tanítványa megfogalmazta.

Sok köszönnivalónk van, persze mindnyájunknak, akik Fábián Pál közelében éltünk és élünk. Ezért gondolunk rá – kollégái, barátai, tanítványai, tisztelői – ezen a jeles évfordulón szeretettel és hálával, s kívánunk neki további töretlen munkakedvet, erőt, egészséget. Isten éltesse sokáig!

Fülöp Lajos